

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 5 februari 1946 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion.
(3:e avd.)

Driftbudgeten.

Femte huvudtiteln.

1:o) **Socialstyrelsen: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet.** I propositionen nr 2 har Kungl. Maj:t (bilaga 5, punkt 1, s. 21—24 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1946) föreslagit riksdagen medgiva, att den i avlöningsstaten för socialstyrelsen upptagna anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1945/46 överskridas med högst 43 100 kronor.

Ifrågavarande anslagspost är i gällande avlöningsstat för socialstyrelsen upptagen till högst 490 000 kronor. Av det för avlönande av icke-ordinarie personal hos socialstyrelsen ytterligare erforderliga beloppet belöpa 17 550 kronor på två befattningshavare, vilka ha till uppgift att biträda med tillsynen över de utländska barn, som vistas i riket. För förstärkning av personalen främst på styrelsens socialvårdsbyrå — föranledd av en vid anslagsberäkningen oförutsedd ökning av styrelsens arbetsuppgifter — beräknas 12 150 kronor, motsvarande kostnaden för avlöning under helt budgetår åt en amanuens i lönegrad Ex 15, ett kontorsbiträde i lönegrad Eo 4 och två skrivbiträden i lönegrad Ex 2. För avlöningar till vikarier under befattningshavares tjänstledighet för offentligt uppdrag och sjukdom m. m. har beräknats ett ytterligare medelsbehov av 13 400 kronor.

I detta sammanhang har departementschefen framhållit, att han hade för avsikt att — därest riksdagen icke anmälde erinran häremot — föreslå Kungl. Maj:t att medgiva överskridande under innevarande budgetår även av en under den förslagsvis beräknade anslagsposten till arvoden och sär-

skilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, upptagen delpost till ersättningar till sakkunniga personer å barnavårdens specialområden samt till arkitekt med 2 800 kronor, motsvarande den balans beträffande arkitektarvode, som beräknas föreligga vid budgetårets utgång.

Utskottet. Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, får hemställa,

att riksdagen må medgiva, att den i avlöningsstaten för socialstyrelsen upptagna anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1945/46 överskridas med högst 43 100 kronor.

2:o) **Bidrag till inrättande av pensionärshem.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 24 och 25) föreslagit riksdagen att till Bidrag till inrättande av pensionärshem å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Av det för innevarande budgetår för ifrågavarande ändamål anvisade anslaget, 8 miljoner kronor, återstå för närvarande allenast omkring 3,4 miljoner kronor. Medelsbehovet under återstoden av budgetåret har uppskattats till 5,5 miljoner kronor, varför ett ytterligare anslag av omkring 2 miljoner kronor erfordras för täckande av ifrågavarande behov.

Utskottet. I likhet med Kungl. Maj:t anser utskottet, att ett avbrott i bidragsgivningen till pensionärshem på grund av uppkommande brist på medel bör undvikas. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må till *Bidrag till inrättande av pensionärshem* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

3:o) **Försäkringsrådet: Avlöningar.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 25 och 26), vilket påkallats av en med hänsyn till arbetsbalansen hos försäkringsrådet medgiven förstärkning av rådets arbetskrafter genom förordnande av två tjänstemän att mot vikariatsersättning vara extra föredragande samt anställande av två amanuenser i lönegrad Ex 16, hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att den i avlöningsstaten för försäkringsrådet upptagna anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1945/46 överskridas med högst 11 500 kronor.

4:o) **Vissa nybyggnader för en central depå för blindas arbeten.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 26—28) föreslagit riksdagen att till Vissa nybyggnader för en central depå för blindas arbeten å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 46 000 kronor.

Till uppförande av en centraldepå för blindas arbeten har för budgetåret 1939/40 anvisats ett reservationsanslag av 285 000 kronor. Arbetet med ifrågavarande byggnad, som är belägen på blindinstitutets markområde å Tomtebodan, har numera fortskridit så långt, att grund och sockel för själva depåbyggnaden i det närmaste färdigställt. Efter omräkning av byggnadskostnaderna med hänsyn till nuvarande prisläge har byggnadsstyrelsen beräknat, att ytterligare 35 000 kronor erfordras för byggnadens färdigställande. Härtill kommer ett belopp av 11 000 kronor för anordnande av en transformatorstation i byggnaden. Anläggningen är avsedd att kunna tillföra elektrisk ström även till övriga byggnader vid blindinstitutet å Tomtebodan och eventuellt blivande statliga byggnader å närbelägna markområden. Vid beräkningen av sistnämnda merkostnad har förutsatts, att ett belopp av 6 000 kronor för anskaffande av transformatoranläggning i den för några år sedan uppförda byggnaden för statens sjuksköterskeskola skall inbesparas.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

Utskottet.

att riksdagen må till *Vissa nybyggnader för en central depå för blindas arbeten* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 46 000 kronor.

5:o) **Statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes: Avlöningar.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5, s. 28—31), vilket avser att giva tillgång till en psykiatrisk skolad läkare, som regelbundet kan ägna åtminstone en dag i veckan åt den psykiatriska läkavården vid Svartsjöanstalten, hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att den i avlöningsstaten för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes upptagna anslagsposten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, må för budgetåret 1945/46 överskridas med högst 1 000 kronor.

6:o) **Statens skyddshem: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 6, s. 32—41) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att med styrelsen för Stockholms kyrkliga skyddshemsförening träffa avtal, i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande statsrådet Mossberg i propositionen omförmålt förslag, om statens övertagande av skyddshemmet Hornö hemskola från och med den 1 april 1946, dels ock medgiva, att de i avlöningsstaten för statens skyddshem upptagna anslagsposterna till arvoden och sär-

skilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, och till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1945/46 överskridas med högst 150 respektive 5 900 kronor.

Ifrågavarande skyddshem — Hornö hemskola för flickor — tillkom år 1928 såsom ett led i avhjälpandet av en då särskilt starkt framträdande brist på platser för kvinnliga skyddshemsklienter. Sedan i anslutning till Stockholms kyrkliga socialråd en särskild förening bildats under benämningen Stockholms kyrkliga skyddshemsförening i syfte att anordna skyddshem för flickor, erhöll föreningen jämlikt beslut av 1928 års riksdag för inköp av skyddshemsfastigheten Hornö i Vallby socken av Uppsala län samt för byggnaders uppförande och inredande ävensom för inköp av inventarier m. m. ett första lån av statsmedel å 100 000 kronor. Ytterligare statslån ha sedermera under årens lopp lämnats föreningen för skyddshemsfastighetens fortsatta utbyggnad, i följd varav det sammanlagda beloppet av de i fastigheten investerade statliga lånedelarna numera uppgår till 315 800 kronor, allt mot säkerhet av inteckningar i fastigheten. Samtliga berörda lån ha i sin helhet blivit indirekt avskrivna genom anvisande av medel på driftbudgeten. För driften av skyddshemmet utgår vidare statsbidrag i enlighet med därför tillämpade grunder. Statsbidraget, fördelat på platsbidrag och därå utgående rörligt tillägg, bidrag till skyddshemsbyggnadernas underhåll samt ersättning till psykiatriskt skolade läkare, uppgår för närvarande till sammanlagt omkring 50 000 kronor årligen.

Skyddshemsföreningen har aldrig ägt tillgång till andra medel än omfördelade statsbidrag samt de skyddshemsavgifter som influtit. Den vid skyddshemmet bedrivna verksamheten har därför kommit att präglas av ständiga, med åren tilltagande ekonomiska bekymmer, vilka nu nått en sådan omfattning, att föreningen förklarar sig icke kunna i fortsättningen omhändervärd verksamheten under annan förutsättning än att ökade statsanslag ställas till dess förfogande. I första hand har föreningen emellertid ansett sig böra hemställa om statens övertagande av skyddshemmet.

Fastigheten omfattar cirka 40 hektar, därav cirka 22 hektar åker. Den är för år 1945 taxerad till 47 300 kronor. Enligt bokslutet för år 1944 är fastighetsvärdet upptaget till 258 014 kronor 90 öre samt värdet av inventarierna till 46 702 kronor 91 öre. Brandförsäkringsvärdet var 1939 för byggnaderna 293 700 kronor och för inventarierna 85 500 kronor. Antalet elevplatser vid hemmet uppgår till 33, därav 15 mödrahemsplatser. På grund av svårighet att anskaffa personal m. m. har mödraavdelningen nedlagts under våren 1945.

Den nuvarande personalen vid hemskolan består av en rektor, en biträdande rektor, fyra lärarinnor och en rättare. Dessutom finnes anställd en lantarbetare med lön enligt lantarbetaravtalet. Innan verksamheten vid mödraavdelningen upphörde funnos dessutom anställda en avdelningsföreståndarinna och ytterligare en lärarinna. Den sammanlagda årsavlöningen för dessa befattningshavare uppgick till kr. 22 473:38, sedan avdrag skett med kr. 5 840:— för fritt vivre och kr. 618:62 för pensionskostnad.

I ärendet har *skyddshemsinspektören* upprättat en promemoria med bl. a. beskrivning över anstaltens olika byggnader samt redogörelse för en granskning av hemskolans skötsel som ekonomiskt företag, varvid jämförelse anställdes med Sonestorps av staten drivna hemskola. På socialstyrelsens uppdrag har skyddshemsinspektören inlett förhandlingar med föreningen om förvärv för statens räkning av skyddshemsegendomen. Som resultat av förhandlingarna föreligger ett av skyddshemsföreningen godtaget förslag till köpeavtal mellan Kungl. Maj:t och kronan genom socialstyrelsen, å ena, samt föreningen, å andra sidan. Köpeskillingen har i avtalet bestämts till 315 800 kronor för egendomen och inventarierna och skall enligt avtalsförslaget gäldas på det sättet, att föreningen befrias från återbetalningsskyldigheten av de till motsvarande belopp uppgående statslånen.

Vad angår det ifrågavarande skyddshemmets *o r g a n i s a t i o n* i händelse av ett statligt övertagande uttalar skyddshemsinspektören som sin åsikt, att Hornö lämpligen borde, åtminstone tills vidare, användas uteslutande som hemskola och mödraavdelningens platser beläggas med vanliga hemskolelever. Som skäl för mödraavdelningens nedläggande anföres, att den byggnad, vari den inrymts, ur byggnads- och brandfaresynpunkt vore mindre lämplig för ändamålet. Den rådande situationen på arbetsmarknaden hade vidare visat, att det vore synnerligen svårt att erhålla kvalificerad personal för avdelningen. Det långa avståndet, 57 km, till den anlitade förlossningsavdelningen (å akademiska sjukhuset i Uppsala) medförde dryga kostnader och ofta besvärliga resor. Slutligen hade det överhuvud taget visat sig mindre lämpligt att förena hemskola med mödraavdelning. Det klientel, som vore avsett att intagas på mödraavdelningen, torde i avvaktan på eventuellt upprättande av särskilt mödrahem tills vidare kunna intagas å Sonestorps hemskolas mödraavdelning.

Skyddshemsinspektören har vidare föreslagit, att för verksamheten vid hemskolan tills vidare följande befattningshavare skola vara anställda, nämligen en rektor i lönegraden Ex 19, tre lärarinnor i hushållsgöromål och två lärarinnor i kvinnlig slöjd, alla i lönegraden Ex 15, samt en tvättföreståndarinnan i lönegraden V 2. För jordbruket borde dessutom anställas en rättare i lönegraden Ex 10 och en lantarbetare. Arvode till verkställande ledamot i skyddshemmets styrelse har beräknats till 300 kronor. För omkostnader har skyddshemsinspektören föreslagit en stat å 21 000 kronor för halvåret 1 januari—30 juni 1946.

Socialstyrelsen har funnit det angeläget, att verksamheten vid Hornö även i framtiden upprätthålles med hänsyn till det stora behovet av skyddshemsplatser. Styrelsen har tillstyrkt, att övertagandet äger rum i de former, som av skyddshemsinspektören föreslagits.

Föredragande statsrådet har för egen del anfört bland annat följande.

Den utredning, som förelagts av skyddshemsinspektören och för vilken redogörelse lämnats i det föregående, synes mig ha givit vid handen, att föreningen på grund av sina bristande ekonomiska resurser saknar möjlighet att på ett tillfredsställande sätt bedriva den föreningen anförtrodda verksamheten på Hornö. De emellanåt uppkomna svårigheterna för föreningen att i rätt tid gälda såväl likvider till hemmets leverantörer som befattnings-

havares löner ha icke kunnat undgå att framkalla irritation bland personalen på hemmet. Därtill kommer att personallönerna varit relativt låga. Dessa omständigheter synas ha varit orsaken till de påfallande täta personalombyten, som under senare år förekommit på Hornö. Att sådana förhållanden måste inverka menligt på verksamheten torde ligga i öppen dag.

I betraktande av den rådande knappheten på skyddshemsplatser synes mig klart, att hemmet icke bör nedläggas. Särskilda åtgärder från statens sida synas därför påkallade i syfte att skapa erforderliga förutsättningar för en framförallt ur socialpedagogiska synpunkter betryggande fortgång av verksamheten vid Hornö. Frågan om skyddshemmets framtida bedrivande synes från denna utgångspunkt kunna övervägas enligt ettdera av de båda av föreningen framlagda förslagen. Enligt föreningens alternativa förslag skulle densamma komma i åtnjutande av ökade statsanslag i syfte, bland annat, att bringa personallönerna vid hemmet i nivå med de statliga skyddshemmens. Detta förslag skulle otvivelaktigt — såsom skyddshemsinspektören och socialstyrelsen framhållit — innebära, att Hornö hemskola skulle, ehuru i enskild regi, praktiskt taget bli jämställd med ett statligt skyddshem utan att staten gäves samma inflytande beträffande den ekonomiska förvaltningen, uppfostringsarbetet och personalutvalet som vid de statliga skyddshemmen. Några skäl för åvägabringandet av en dylik ordning lära icke kunna anföras. I likhet med socialstyrelsen finner jag mig därför böra avböja detta förslag.

Ett övertagande från statens sida av skyddshemmet synes vara att föredraga. Ekonomiskt sett torde en dylik lösning i förhållande till nuvarande anordning endast innebära en relativt obetydlig kostnadsökning för statsverket. Det är nämligen anledning att antaga, att den ökning av lönekostnaderna, som blir en följd av övertagandet, kommer att i viss utsträckning kompenseras av minskade omkostnader för hemmets fortsatta bedrivande. Jag tillstyrker alltså, att Hornöhemmet övertages av staten för att i framtiden bedrivs i statlig regi. I fråga om de villkor, som böra gälla för övertagandet, torde det av skyddshemsinspektören framlagda och av skyddshemsföreningen godtagna avtalsförslaget kunna i stort sett godtagas. Tidpunkten för övertagandet bör lämpligen fastställas till den 1 april 1946. Å Kungl. Maj:t torde få ankomma att i enlighet med de grunder, som godkänts av 1939 års lagtima riksdag (propositionen nr 158), utfärda erforderliga bestämmelser i avseende å skyddshemsfastighetens och anstaltsbyggnadernas redovisning.

Beträffande skyddshemmets organisation efter förstataligandet har till en början föreslagits, att detsamma i fortsättningen bedrivs uteslutande som hemskola och att sålunda även mödraavdelningen beläggas med hemskoleelever. Då de skäl, som av skyddshemsinspektören anförts till stöd härför, synas övertygande, ger mig förslaget i denna del ej anledning till erinran. Jag utgår därvid från att å Sonestorps hemskola beredes plats för det klientel, som tidigare avsetts för intagning på mödraavdelningen vid Hornö.

Skyddshemsinspektörens av socialstyrelsen tillstyrkta förslag, att den nuvarande personalen på hemmet skall tills vidare bibehållas, biträder jag. Givetvis skall emellertid den blivande skyddshemsstyrelsen ha fria händer i fråga om eventuellt nödvändiga personutbyten. Den personal, som för närvarande sysselsättes i utbildningsarbetet, sammanlagt sex personer, avses enligt föreliggande förslag skola tills vidare intill budgetårets utgång komma att vara anställda såsom extra befattningshavare, en såsom rektor och fem som facklärarinnor, med löneställning bestämd enligt de grunder, som tillämpas för den extra personalen vid de statliga skyddshemmen. Därjämte skulle tillkomma en tvättföreståndarinna, jämväl såsom extra befattnings-

havare, med lön bestämd enligt lönegraden V 2, lägsta löneklassen. Till vad sålunda föreslagits vill jag förordade bifall.

Förevarande av mig förordade förslag till personalorganisation kräver en förstärkning för innevarande budgetår av icke-ordinarieposten i avlöningsstaten för statens skyddshem. Med hänsyn till att övertagandet av skyddshemmet enligt min mening skall äga rum först från och med den 1 april 1946 erfordras för ändamålet ett belopp, motsvarande grundlönen under ett kvartal till de nyssnämnda befattningshavarna, eller i runt tal 5 900 kronor. Vidare bör den i samma avlöningsstat upptagna och till sitt belopp begränsade delposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, uppräknas med ett belopp av 150 kronor, som av mig avses såsom arvode under nämnda kvartal till verkställande ledamot i den styrelse för skyddshemmet, som må bliva utsedd. Förstatligandet av ifrågavarande skyddshem torde även komma att nödvändiggöra överskridanden av den å avlöningsstaten för statens skyddshem upptagna anslagsposten till rörligt tillägg och av anslaget till statens skyddshem: omkostnader. Då emellertid berörda anslagspost och anslag äro förslagsvis anvisade, torde frågan om desammas överskridande icke behöva underställas riksdagen.

Övervägande skäl tala för att staten övertager skyddshemmet Hornö hemskola. Med hänsyn härtill och då detaljerna i Kungl. Maj:ts förslag ej för-
anlett erinran från utskottets sida, hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att med styrelsen för Stockholms kyrkliga skyddshemsförening träffa avtal, i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1946 omförmält förslag, om statens övertagande av skyddshemmet Hornö hemskola från och med den 1 april 1946,

b) medgiva, att de i avlöningsstaten för statens skyddshem upptagna anslagsposterna till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, och till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1945/46 överskridas med högst 150 respektive 5 900 kronor.

7:o) **Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare på landsbygden.** Kungl. Maj:t har (punkt 7, s. 42) föreslagit riksdagen att till Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 36 000 kronor.

Enligt kungörelsen den 2 december 1921 (nr 687; ändr. 152/1927 och 411/1936) angående statsbidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden kan bidrag på ansökning beviljas landsting, en eller flera kommuner eller kommunalförbund för uppförande eller inköp av byggnad eller för till- eller ombyggnad av sökanden tillhörig byggnad i ändamål att anskaffa bostad åt provinsialläkare i distrikt inom rikets ödemarksom-

råden, där lämplig läkarbostad icke kan på annat sätt erhållas. Statsbidrag utgår med högst en tredjedel av de beräknade byggnadskostnaderna eller köpesumman, dock högst med 18 000 kronor för varje bostad.

Anslag för ifrågavarande ändamål anvisades senast för budgetåret 1940/41.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *U. R. Jacobson* väckt motion (II: 221), vari hemställts, att till ifrågavarande ändamål må anvisas ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

Motionären framhåller till stöd för sitt förslag bland annat, att maximibeloppet för statsbidrag till provinsialläkarbostäder enligt den ursprungliga lydelsen av gällande kungörelse i ämnet varit 30 000 kronor men att detta belopp genom 1927 års ändringskungörelse sänkts till nuvarande belopp 18 000 kronor. Anledningen härtill hade varit sjunkande byggnadskostnader. Då dessa kostnader sedermera ånyo stigit borde Vilhelmina och Fredrika kommuner komma i åtnjutande av bidrag efter en tredjedel av byggnadskostnaderna med högst 30 000 kronor för vardera bostaden.

Utskottet.

Utskottet delar motionärens uppfattning att maximibeloppet av statsbidrag till ifrågavarande läkarbostäder bör med hänsyn till ökade byggnadskostnader jämkas uppåt. Enligt vad utskottet under hand inhämtat kan den under kriget inträdda stegringen i kostnaderna för uppförande av hus av trä uppskattas till omkring 40 procent. En ökning av maximibeloppet till 25 000 kronor förefaller därför vara motiverad, i anledning varav anslaget bör höjas till 50 000 kronor.

Då Kungl. Maj:ts förslag i övrigt ej föranleder erinran från utskottets sida får utskottet under åberopande av det anförda hemställa,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 221

a) godkänna av utskottet förordad ändring av grunderna för statsbidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden;

b) till *Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

8:o) **Utrustning av nya sinnessjukhus.** Kungl. Maj:t har (punkt 8, s. 42—44) föreslagit riksdagen att till Utrustning av nya sinnessjukhus å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 549 000 kronor.

Arbetena med uppförande av den av riksdagen beslutade psykiatriska kliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala beräknas bli slutförda i sådan tid, att kliniken kan tagas i bruk under loppet av nästa budgetår. Med hän-

syn härtill har anslag för klinikens utrustning nu ansetts böra äskas. Sedan sjukhusdirektionen med eget tillstyrkande överlämnat ett av professor B. Jacobowsky uppgjort förslag till utrustning, vilket varit föremål för granskning och yttrande av statens priskontrollnämnd, medicinalstyrelsen, efter hörande av styrelsens materielnämnd, samt centrala sjukvårdsberedningen, ha kostnaderna för utrustning av kliniken, vilken kommer att rymma 117 platser, beräknats till 536 000 kronor. Det har förutsatts att, i den mån så visar sig möjligt, för beredskapssjukhus anskaffad materiel utnyttjas för klinikens utrustning.

Vidare har för inköp av möbler m. m. för en nyuppförd administrationsbyggnad vid Mariebergs sjukhus vid Kristinehamn under ifrågavarande anslag beräknats ett belopp av 13 000 kronor.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Utrustning av nya sinnessjukhus* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 549 000 kronor.

9:o) Anskaffande av apparatur m. m. för allmän skärmbildsundersökning. Beträffande Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag (punkt 9, s. 44) kommer utskottet att senare avgiva utlåtande, vilket härmed

anmäles.

10:o) Odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund. Kungl. Maj:t har (punkt 10, s. 44 och 45) föreslagit riksdagen att till Odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisade 1945 års riksdag ett anslag å 55 000 kronor för bedrivande försöksvis under ett års tid av undersökningar för utrönande av sambandet mellan kost och tand-sjukdomar. Sedan ifrågavarande undersökning numera påbörjats, har medicinalstyrelsen anmält, att en betydande del av anslaget tagits i anspråk för tidigare icke förutsedda förberedande arbeten, varför återstående medel beräknats förslå till den egentliga försöksverksamhetens bedrivande under allenast en tid av omkring ett halvt år.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag innebär, att medel nu ställas till förfogande i sådan omfattning att de egentliga undersökningarna kunna bedrivas under sammanlagt ett års tid. Frågan om undersökningarnas fortsatta bedrivande kommer att först därefter upptagas till prövning.

Utskottet. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må till *Odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

11:o) **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga. Jordbrukets byggnadsstudiekommitté.** Beträffande Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställningar (punkterna 11 och 12, s. 46 och 47) har riksdagen (skrivelse nr 14) redan fattat beslut, varom utskottet velat här

erinra.

12:o) **Tillfälligt lönetillägg.** Beträffande Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag (punkt 13, s. 47) kommer utskottet att senare avgiva utlåtande, vilket härmed

anmäles.

Kapitalbudgeten.

Statens utlåningsfonder.

13:o) **Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.** Kungl. Maj:t har (bilaga 14, punkt 1, s. 99—101) föreslagit riksdagen att till Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor.

För innevarande budgetår ha för ifrågavarande ändamål anvisats 50 miljoner kronor. Den stora efterfrågan på här avsedda bostadsanskaffningslån har beräknats medföra, att de för dylika lån tillgängliga medlen skulle vara förbrukade vid utgången av februari 1946. Då emellertid i nuvarande läge på bostadsmarknaden ett avbrott i bidragstilldelningen skulle få till följd, att en i de flesta fall trängande lösning av bostadsfrågan för ifrågavarande befolkningskategori komme att ställas på framtiden, förordar departementschefen, att medel för ändamålet, motsvarande det beräknade behovet för återstoden av budgetåret, äskas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Utskottet. I likhet med Kungl. Maj:t anser utskottet, att erforderliga medel för fortsatt stödverksamhet till utgången av innevarande budgetår böra anvisas å tilläggsstat. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må till *Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd.

14:o) **Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 101—103) föreslagit riksdagen att till Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor.

För ifrågavarande ändamål har å riksstaten för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 150 miljoner kronor. Därest fullföljandet av denna låneverksamhet intill budgetårets utgång skall kunna säkerställas, erfordras en ytterligare medelsanvisning av 25 miljoner kronor. Det ökade medelsbehovet sammanhänger främst med den höjning av lånestorleken vid slutlig behandling av ärenden avseende flerfamiljshus, vilken föranleddes av övergångsbestämmelserna till kungörelsen den 27 april 1945 (nr 176) angående ändring i vissa delar av tertiärlånekungörelsen.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor.

15:o) **Lån till uppförande i Stockholm av en byggnad för blinda.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 103—109) föreslagit riksdagen att till Lån till uppförande i Stockholm av en byggnad för blinda å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

De blindas förening u. p. a. och Stockholms blindförening u. p. a. — av vilka föreningar den förstnämnda utgör en riksorganisation av Sveriges blinda med lokalavdelningar inom länen och den sistnämnda riksorganisationens lokalavdelning i Stockholm — ha gjort framställning om statsanslag med 500 000 kronor för uppförande å tomterna nr 34 och 35 inom kvarteret Monumentet vid Gotlandsgatan i Stockholm av en byggnad, inrymmande bostäder och verkstäder för blinda jämte andra för föreningarnas verksamhet erfordrerliga lokaler.

Föreningarnas verksamhet är nu förlagd till tre De blindas förening tillhöriga fastigheter vid Majorsgatan i Stockholm. Förutom kontors-, verkstads- och butikslokaler innehålla fastigheterna bostäder, som upplåtas åt blinda mot lägsta möjliga hyra. Fastigheterna kunna nu icke längre tjäna sitt ändamål, enär såväl bostäder som verkstäder äro bristfälliga. Vid år 1945 före-

tagen yrkesinspektion ha arbetslokalerna befunnits i sådant skick, att de ur arbetarskyddssynpunkt icke kunnat godtagas. Verkställd undersökning har vidare ådagalagt, att en ombyggnad eller modernisering av fastigheterna icke är utförbar.

Över föreningarnas framställning om statsbidrag till byggnadsföretaget ha utlåtanden avgivits av pensionsstyrelsen, statens byggnadslånebyrå och statskontoret.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Trots de åtgärder av skilda slag — främst i form av blindhetsersättning jämte dyrtidstillägg och provisorisk förstärkning — som från statsmakternas sida vidtagits för att bispringa de blinda i deras förvärvsverksamhet, kämpa de blinda i regel med stora ekonomiska svårigheter. Deras av lytet begränsade arbetsförmåga hänvisar dem företrädesvis till vissa hävdvunna hantverksgrenar — de s. k. blindyrkena — vilka äro starkt hotade av den fortskridande industrialiseringen. Det ligger också i sakens natur, att den blinde hantverkaren har vida mindre möjligheter än den seende att kunna hävda sig i konkurrensen med fabriksproduktionen inom vederbörande yrkesområde. Uppenbart är vidare, att de blindas svårigheter att finna sin utkomst måste — bland annat med hänsyn till att blindhetsersättningen icke är dyrortsgraderad — göra sig särskilt starkt gällande i de större städerna med deras högre levnadskostnader och hyresnivå. Framförallt på sådana orter måste en oproportionerligt stor del av den blindes inkomst åtgå till utgifter för bostaden och detta till trots att ifrågavarande samhällsmedborgare ofta äro hänvisade till bostäder av låg kvalitet. Det sist sagda gäller givetvis i första hand Stockholm med dess höga hyresnivå.

Antalet i Stockholm för närvarande bosatta blinda personer torde utgöra omkring 600. I de blindas förenings nuvarande fastigheter i Stockholm upplåtas 34 bostadslägenheter på fördelaktiga hyresvillkor till blinda. Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår befinna sig emellertid dessa fastigheter i sådant skick, att de icke längre kunna lämpligen användas för sitt ändamål. I detta läge ha de blindas förening och dess lokalavdelning för Stockholm — Stockholms blindförening — planerat uppförandet av en större fastighet vid Gotlandsgatan på Södermalm i Stockholm, vilken, förutom lager-, verkstads-, kontors- och styrelselokaler jämte samlingshall och bibliotek, skulle inrymma 80 för blinda avsedda bostadslägenheter i olika storlekar av modern standard. För finansierande av byggnadsprojektet, vilket jämlikt föreliggande, av såväl Stockholms stad som statens byggnadslånebyrå godkänd kostnads kalkyl beräknats komma att, under förutsättning av fri tomtupplåtelse, draga en kostnad av 1 920 000 kronor, äro föreningarna beredda att upplåna ett bottenkapital av 620 000 kronor i allmänna marknaden samt att för egen del av tillgängliga fondmedel tillskjuta ett sammanlagt kapital av 300 000 kronor. I övrigt hava Stockholms stadsfullmäktige genom beslut den 18 juni 1945 förklarat sig villiga att för ändamålet anslå ett bidragsbelopp av 500 000 kronor och ställa kostnadsfri tomtmark till förfogande, dock under villkor, bland annat, att jämväl statsverket stöder byggnadsföretaget med ett bidrag å 500 000 kronor.

Vid mitt ställningstagande till frågan om statens medverkan finner jag, att sökandeföreningarna med deras begränsade ekonomiska resurser endast genom kommunalt och statligt stöd i av föreningarna beräknad omfattning kunna genomföra byggnadsplanerna på en så gynnsam räntabilitetsbasis, att hyressättningen i de planerade bostadslägenheterna kan hållas på så låg nivå, att den någorlunda motsvarar de blindas inkomststandard. Ett bifall

till framställningen skulle innebära, att sökandeföreningarna skulle kunna i väsentligt ökad omfattning bereda blinda personer förmånen av tidsenliga bostäder mot hyra, som avsevärt skulle understiga den på den allmänna marknaden nu förekommande. Ett sådant resultat framstår ur allmänna synpunkter som eftersträvansvärt. Men därjämte anmäla sig sådana fördelar med byggnadsföretagets genomförande som att nya lokaler, motsvarande arbetarskyddets krav, tillföras de blinda förvärvsarbetarna i Stockholm samt att de blindas förening i sin allmänna blindvårdsverksamhet får tillgång till mera ändamålsenliga lokaler för administrations- och andra ändamål än dem som nu stå till buds.

Jag finner mig därför kunna tillstyrka, att staten medverkar till företagets utförande genom att för ändamålet lämna ett engångsbidrag med begärda 500 000 kronor. Beloppet torde i form av räntefritt lån utan amorterings-skyldighet tillhandahållas den stiftelse, som enligt handlingarna avses bildad av staden och sökandeföreningarna. Vid lånet bör knytas det villkoret, att lånet skall återbetalas, om verksamheten icke upprätthålles på tillfredsstäl-lande sätt. För lånets utbetalande bör krävas, att såsom säkerhet för lånet lämnas inteckning i fastigheten, att de slutliga kostnadsberäkningarna och ritningarna för byggnadsarbetena underställas statens byggnadslånebyrå för granskning och godkännande samt att för stiftelsen må föreskrivas skyldig-het att underkasta sig den tillsyn över byggnadsföretagets utförande, som byggnadslånebyrån finner erforderlig.

För ändamålet torde å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande bud-getår böra anvisas ett investeringsanslag av 500 000 kronor. Anslaget bör upptagas under rubriken Lån till uppförande i Stockholm av en byggnad för blinda och anvisas under fonden för låneunderstöd.

Kungl. Maj:ts förslag om ett engångsbidrag av 500 000 kronor till ifråga-varande ändamål i form av ett räntefritt lån utan amorterings-skyldighet har utskottet funnit sig böra tillstyrka. Utskottet hemställer alltså,

Utskottet.

att riksdagen må till *Lån till uppförande i Stockholm av en byggnad för blinda* å tilläggsstat II till riksstaten för bud-getåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kro-nor.

Stockholm den 5 februari 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Lindström, Grånebo, Larsson, Bäckström, Karl Andersson, Heiding, Mannerskantz, Gustaf Karlsson, Ekströmer* och *Gustaf Iwar Anderson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stock-holm, *Ward, Rubbestad, Märtensson, Malmborg* i Skövde, *Lindholm, fru Albén*, herrar *Hoppe, Onsjö* och *Birke*.